

Мозгова С.В., аспірантка II курсу
кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО «УМО»,
старша викладачка кафедри МПО
та СГД БІНПО ДЗВО «УМО»
НАПН України

Науковий керівник –
Тимошко Г.М., доктор
педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО «УМО»

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА РОЗВИТОК САМОМЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

XXI століття є епохою змін та розвитку, прискорюється темп у якому сьогодні працює освітянська галузь задля швидкого переходу на нові рівні та втілення реформ, зокрема Нової української школи. Такі кризові ситуації як: пандемія Covid-2019, що вплинула на якісні показники освітнього процесу, та повномасштабне вторгнення росіян на територію України змусило керівників закладів загальної середньої освіти не просто працювати 24 на 7 в режимі повної готовності, а й шукати шляхи підвищення ефективності своєї діяльності. Тож особливої актуальності набуває пошук шляхів розвитку самоменеджменту керівників закладів загальної середньої освіти, адже саме оволодіння методами і прийомами самоменеджменту, дає можливість свідомо управляти прогресом свого життя, організувати свою власну діяльність і досягати поставлених цілей.

Біля витоків основ самоменеджменту стояли як зарубіжні науковці: В. Андрєєв, М. Вудкок, Л. Зайверт, Д. Френсіс, Б. Швальбе, так і вітчизняні: В. Колпаков, Н. Лукашевич, Б. Ренькас, А. Чкан, О. Штепа. Сучасними

дослідженнями в галузі самоменеджменту керівників закладів загальної середньої освіти займалися: Т. Бабко, Т. Волотовська, О. Главацька, Л. Пастух, Г. Тимошко.

Дослівно з англійської мови «self-management» перекладається як управління собою. То manage – керувати, self – себе, собою. Проте визначити дане поняття як мистецтво керування собою було б надто вузько, не повно. Науковці також не мають єдиної думки щодо даного твердження. А відтак, існують різні визначення.

Одними із основних вважаємо такі концепції: самоменеджмент, як мистецтво керування часом; самоменеджмент як управління власними ресурсами; самоменеджмент як управління собою; самоменеджмент як управління власним життям задля досягнення успіху [3]. Всі вони, безперечно, заслуговують на увагу і в комплексі з методиками їхньої реалізації можуть бути використані для саморозвитку творчих якостей керівників закладів загальної середньої освіти, підвищення їхнього творчого потенціалу. Адже сучасність вимагає підготовки таких керівників ЗЗСО, які здатні адаптуватися до ринкових вимог і реагувати на всі виклики часу.

Проте, на нашу думку, самоменеджмент є значно ширшим, глибшим. На сьогодні це багатопрофільне поняття, що включає тайм-менеджмент (вміння ефективно розподіляти та використовувати час), тим-менеджмент (командний менеджмент, вміння ефективно працювати в команді), стрес-менеджмент (здатність самоорганізуватися в стресовій ситуації), ресурс-менеджмент (самоорганізування особистих цінностей, вміння виявляти компетентність у саморозвитку), івент-менеджмент (мистецтво організовувати та планувати події з метою позиціонування), імпресіон-менеджмент (менеджмент справляння враження), когнітивний менеджмент (управління пізнанням, пізнавальними можливостями людини), ситуаційний менеджмент (здатність швидко реагувати на мінливі умови і специфічні обставини).

І даний перелік може бути іще доповнений і вдосконалений, адже основна мета самоменеджменту полягає в тому, щоб: максимально використовувати

власні можливості; свідомо керувати своїм життям; переборювати зовнішні обставини.

За визначенням Т. Волотовської самоменеджмент – це поступова, систематична і послідовна робота, спрямована на самовдосконалення особистісних якостей, розвиток творчого потенціалу та підвищення ефективності професійної діяльності особистості незалежно від віку та професійної спрямованості [5].

Проте найближчим в педагогічному контексті вважаємо визначення А. Складенка. «Самоменеджмент – це усвідомлене, цілеспрямоване застосування випробуваних наукою та практикою управлінських знань, задля оптимального використання задатків, часу та ресурсів з метою максимального розкриття власних здібностей і досягнення професійного та особистого успіху» [2;83]. Що ж ми закладаємо в поняття професійного та особистого успіху? Це успішне виконання професійних обов'язків. На сьогодні, управління закладом освіти за Законом України «Про освіту» здійснюється в умовах автономії, тобто права суб'єкта освітньої діяльності на самоврядування, яке полягає в його самостійності, незалежності та відповідальності у прийнятті рішень щодо академічних (освітніх), організаційних, фінансових, кадрових та інших питань діяльності, що провадиться в порядку та межах, визначених законом [7]. Тобто, керівник закладу освіти діє в межах наданих йому повноважень, здійснює управління закладом і несе повну відповідальність не лише за освітню, а й за фінансово-господарську складову [3]. Робимо висновки, що успіх закладу освіти – це успіх його керівника і навпаки. Чи не щодня в керівників закладів загальної середньої освіти розширюються функції їх професійної діяльності, постають нові виклики і завдання. Вони давно виконують не лише роль адміністратора, менеджера, але й підприємця, навчального лідера, інспектора тощо.

Керівник закладу освіти працює над взаємозв'язком наступних аспектів:

- зовнішній розвиток і внутрішні можливості, які ведуть до реалізації концепції закладу;
- цілі та конкретні види діяльності;

- види діяльності в одній сфері (наприклад, освітнє лідерство) і види діяльності в інших сферах (наприклад, супервізія й підтримка команди)[6].

Відповідно, розвиток самоменеджменту керівника ЗЗСО постає як надзвичайно актуальний.

Значно більше досягає той, хто вміє керувати собою краще ніж іншими, адже немає нічого складнішого ніж керувати простою системою. Не спрацьовують ні найпростіші механізми маніпуляцій, ні звичайні способи переконання. Лише самомотивація, самоконтроль, самоорганізація та ефективне планування. А на думку Поляк О.В., в умовах викликів та змін в системі освіти можна ідентифікувати майже 40 складових самоменеджменту: самоаналіз, самоконтроль, самовиховання, самоідентифікація, самоактуалізація, самопланування та ін.[1]. Усі подані складові є важливими і можуть бути підпорядковані таким критеріям їх ефективності: уміння керувати собою, наявність особистих цінностей, здатність встановлювати чіткі особисті межі, навички вирішення проблем, творчість та здатність до інновацій, здатність впливати на оточуючих, розуміння особливостей управлінської праці, уміння навчати, здатність формувати колектив.

Отже, професійне зростання керівників ЗЗСО безпосередньо пов'язане із володінням ними навичками самоменеджменту, вдосконаленням теоретичних знань, підвищенням управлінської майстерності, вивченням, узагальненням та впровадженням в практику новітніх технологій та методик самоменеджменту.

Результати аналізу наукових досліджень у галузі самоменеджменту свідчать про існування методик самоменеджменту, що допомагають ефективно і раціонально планувати діяльність і приймати рішення відповідно до першочерговості завдань і справ. А саме: методи "ALPEN", АБВ-аналізу, матриця Ейзенхауера, принцип Парето, «Матриця довгострокового планування», SMART-технологія та ін. Всі вони можуть бути використані для покращення ефективності діяльності не лише керівника ЗЗСО, а й управлінської команди.

Тобто самоменеджмент керівника ЗЗСО як наука і мистецтво має цілий ряд таких переваг:

- краще використання своїх можливостей;
- досить високий ступінь самоорганізації;
- висока самодисципліна;
- менша схильність до стресових ситуацій;
- більш ефективне використання часу;
- краща здатність працювати в команді;
- створення позитивного іміджу в очах оточуючих [4].

Отже, на шляху розбудови власної управлінської траєкторії керівника ЗЗСО опора на самоменеджмент може стати одним із основних векторів розвитку професійної компетентності.

Література

1. Поляк О. В., Куриш Н.К. Ідентифікація набору складових самоменеджменту для прийняття управлінських рішень директорами закладів освіти. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1392362.pdf> (дата звернення 29.09.2022).
2. Склярєнко А.О. Аналіз підходів до визначення змісту поняття самоменеджменту. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Випуск 10. Т. 3. С. 80-84.
3. Колпаков В.М. Самоменеджмент: навчальний посібник для студентів ВНЗ. Київ, 2008. 528 с.
4. Федоришина Л.М., Камінський В.І. Самоменеджмент як мистецтво управління індивідуальним людським капіталом. *Економіка та управління підприємствами*. 2016. Випуск 10. С.535-538.
5. Волотовська Т.П. Самоменеджмент керівника загальноосвітнього навчального закладу як основа його самоосвітньої діяльності. *Theory and methods of educational management*. 2015. № 2(16). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_18/18-%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F.pdf (дата звернення 29.09.2022).

6. Гловацька О.П. Самоменеджмент як технологія професійної діяльності керівника закладу загальної середньої освіти. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17184/1/11_Hlavatska.pdf (дата звернення 29.09.2022).

7. Про освіту: Закон України від 24.09.2022 р. № 2145-VIII, підстава 2457-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 29.09.2022).